

PATVIRTINTA

Utenos r. Užpalių gimnazijos direktoriaus

2017 m. rugsėjo 14 d.

įsakymu Nr. (1.3.)-V-62

SMURTO IR PATYČIŲ PREVENCIJOS IR INTERVENCIJOS UTENOS R. UŽPALIŲ GIMNAZIJOJE TVARKOS APRAŠAS

I. BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Utenos r. Užpalių gimnazijoje ir Utenos r. Vyžuonų skyriuje (toliau – Gimnazijoje) tvarkos aprašas (toliau – Tvarkos aprašas) parengtas vadovaujantis Lietuvos Respublikos įstatyminiu reglamentu: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo Nr. I-1489 1, 2, 19, 23, 43, 46, 47, 49, 56, 58, 59 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 231, 232 straipsniais įstatymas (2016 m. spalio 18 d. Nr. XII-2685), Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymas 2011 m. gegužės 26 d. Nr. XI1425 (2017-01-01 suvestinė redakcija); Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas 2017 m. vasario 14 d. Nr. XIII-204; Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. kovo 22 d. įsakymas Nr. V-190 „Dėl smurto prevencijos įgyvendinimo mokyklose rekomendacijų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymas Nr. V– 635 „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje“.

2. Tvarkos aprašo paskirtis – apibrėžti smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos vykdymo Gimnazijoje tvarką, kuri:

2.1. įtvirtina, kad visi Gimnazijos darbuotojai reaguoja į smurtą ir patyčias nepriklausomai nuo smurto ir patyčių formos, turinio, lyties, amžiaus, socialinio statuso, religinės ar tautinės priklausomybės ar kitų asmens ypatybių;

2.2. nustato pranešimų apie smurtą ir patyčias procedūrą (kokia forma, kam ir per kiek laiko apie smurtą ir patyčias praneša Gimnazijos bendruomenės nariai);

2.3. apibrėžia Gimnazijos darbuotojų veiksmų seką ir jų tarpusavio bendradarbiavimą, įtarus ar pastebėjus smurtą ar patyčias tarp mokinių;

2.4. nustato, kokių priemonių imasi Gimnazijos vadovas, gavęs pranešimą, kad Gimnazijos darbuotojas patiria smurtą ar patyčias ar pats smurtauja ar tyčiojasi;

2.5. apibrėžia smurto ir patyčių atvejų Gimnazijoje registravimo tvarką (patyčių dinamikos analizei ir atitinkamų prevencijos ir intervencijos priemonių planavimui);

2.6. numato švietimo pagalbos ar kitos reikalingos pagalbos (pvz., policijos, medicininės pagalbos) priemones smurtą ar patyčias patyrusiems ar smurtavusiems dalyviams, stebėtojams (mokiniam), tėvams.

3. Tvarkos apraše remiamasi šiais principais:

3.1. į smurtą ir patyčias būtina reaguoti nepriklausomai nuo jų turinio ir formos;

3.2. kiekvienas Gimnazijos administracijos atstovas, pedagogas, švietimo pagalbos specialistas ar kitas darbuotojas, pastebėjęs ar sužinojęs apie smurtą ir patyčias, privalo reaguoti nedelsiant;

3.3. veiksmų turi būti imamasi visais atvejais, nepriklausomai nuo pranešančiųjų apie smurtą ir patyčias amžiaus ir pareigų bei nepriklausomai nuo besityčiojančiųjų ar patiriančių smurtą ir patyčias amžiaus ir pareigų;

4. Gimnazija, vykdydama veiklas, orientuotas į smurto ir patyčių prevenciją, bendradarbiauja su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), vietos bendruomene, savivaldybės įstaigomis ar organizacijomis, kitais suinteresuotais asmenimis.

5. Gimnazijoje draudžiama bet kokia smurto ir patyčių forma, nukreipta:

- 5.1. mokinių prieš mokinius;
- 5.2. Gimnazijos darbuotojų prieš mokinius;
- 5.3. mokinių prieš Gimnazijos darbuotojus;
- 5.4. Gimnazijos darbuotojų prieš kitus šios įstaigos darbuotojus;
- 5.5. mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius, Gimnazijos darbuotojus.

6. Apraše vartojamos sąvokos:

6.1. **Patyčios** – psichologinę ar fizinę jėgos persvarą turinčio asmens ar asmenų grupės kitam asmeniui daromi tyčiniai pasikartojantys veiksmai, socialinė izoliacija arba tyčinė atskirtis, siekiant pažeminti jo reputaciją ar orumą, jį įžeisti, įskaudinti ar kitaip sukelti jam psichologinę ar fizinę žalą;

6.2. **Patyčios kibernetinėje erdvėje** – patyčios iš kito asmens naudojantis informacinėmis technologijoms ir (ar) informacinės visuomenės informavimo priemonėmis, siekiant įbauginti tą asmenį, pakenkti jo reputacijai ar kitokiu būdu jį pažeminti, neatsižvelgiant į tai, ar patyčių informacija siunčiama asmeniškai, ar paskleidžiama neapibrėžtam gavėjų skaičiui;

6.3. **Smurtas** – veikimu ar neveikimu asmeniui daromas tyčinis fizinis, psichinis, seksualinis, ekonominis ar kitas poveikis, dėl kurio asmuo patiria fizinę, materialinę ar neturtinę žalą.

6.4. **Neturtinė žala** yra asmens fizinis skausmas, dvasiniai išgyvenimai, nepatogumai, dvasinis sukrėtimas, emocinė depresija, pažeminimas, reputacijos pablogėjimas, bendravimo galimybių sumažėjimas ir kita, teismo įvertinti pinigais.

6.5. **Smurtą artimoje aplinkoje patyręs asmuo** – asmuo, prieš kurį panaudotas smurtas artimoje aplinkoje, arba dėl smurto artimoje aplinkoje mirusio asmens šeimos narys, kuris patyrė žalą dėl to asmens mirties, arba taip pat vaikas, tapęs smurto artimoje aplinkoje liudininku ar gyvenantis aplinkoje, kurioje buvo smurtauta.

6.6. **Smurtas prieš vaiką** – veikimu ar neveikimu vaikui daromas tiesioginis ar netiesioginis tyčinis fizinis, psichologinis, seksualinis poveikis, garbės ir orumo nepaisymas ar nepriežiūra, dėl kurių vaikas patiria žalą ar pavojų gyvybei, sveikatai, raidai.

6.7. Smurto prieš vaiką, mokinį formos:

6.7.1. **fizinis smurtas** – tiesioginiai ar netiesioginiai tyčiniai fiziniai veiksmai prieš vaiką, taip pat fizinės bausmės, sukeltantys vaikui skausmą, darantys žalą arba keliantys pavojų jo gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

6.7.2. **psichologinis smurtas** – nuolatinis vaiko teisės į individualumą pažeidinėjimas, vaiko žeminimas, patyčios, gąsdinimas, būtinos vaiko raidai veiklos trikdyimas, asocialaus elgesio skatinimas ar kitokia nefizinio kontakto elgsena, darantys žalą arba keliantys pavojų vaiko gyvybei, sveikatai, raidai ar žalą garbei ir orumui;

6.7.3. **seksualinis smurtas** – seksualiniai veiksmai su vaiku, kai naudojama prievarta, jėga ar grasinama arba piktnaudžiaujama pasitikėjimu, valdžia ar įtaka vaikui arba piktnaudžiaujama itin pažeidžiama vaiko padėtimi, ypač dėl priklausomumo; vaikų išnaudojimas prostitucijos tikslams, vaikų pornografija, verbavimas, vertimas ar įtraukimas dalyvauti pornografinio pobūdžio renginyje, pornografijos rodymas arba kitos vaikų seksualinio išnaudojimo formos, vaikų tvirkinimas;

6.7.4. **nepriežiūra** – vaiko atstovo pagal įstatymą ir (ar) už vaiko priežiūrą atsakingo asmens nuolatinis vaikui būtinų fizinių, emocinių ir socialinių poreikių netenkinimas ar aplaidus tenkinimas, darantys žalą ar keliantys pavojų vaiko gyvybei, fizinei, protinei, emocinei ir socialinei sveikatai ir raidai.

6.8. Prevencija - priemonės ir būdai, kuriais siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams atsirasti arba jų įtakai sumažinti, stiprinti apsauginius veiksnius. Prevencija yra nuolatinis procesas, apimantis esamų arba potencialiai galimų problemų identifikavimą, tinkamų priemonių joms spręsti parinkimą ir vykdymą, poveikio į(si)vertinimą ir tolesnių veiksmų planavimą.

6.9. Prevencijos priemonių tikslas - padėti išvengti problemų (pvz., patyčių ar kitokio smurto) atsiradimo ir mažinti egzistuojančių problemų mastą. Mokiniam, kuriems taikomos prevencijos priemonės yra nepaveikios, taikomos papildomos prevencijos priemonės, teikiama švietimo pagalba.

6.10. Intervencija - Gimnazijos vadovo, pavaduotojų, mokytojų, švietimo pagalbos specialistų ir kitų Gimnazijos darbuotojų (toliau – Gimnazijos darbuotojai) koordinuoti veiksmai, nukreipti į smurto ir patyčių stabdymą, taip pat – švietimo pagalbos priemonių visuma.

6.11. Smurto ir patyčių dalyviai:

6.11.1. **Smurtą ar patyčias patiriantis bendruomenės narys** – vaikas/mokinys, Gimnazijos darbuotojas, prieš kurį smurtaujama arba iš kurio tyčiojama.

6.11.2. **Besityčiojantysis/skriaudėjas** – vaikas ar suaugęs, inicijuojantis smurtą ar patyčias ir/ar prisidedantis prie jų.

6.11.3. **Smurto ar patyčių stebėtojas** – bet kuris bendruomenės narys, matantis ar žinantis apie smurtą ar patyčias ir nesiimantis veiksmų patyčioms stabdyti.

II. SMURTO IR PATYČIŲ STEBĖSENA, PREVENCIJA GIMNAZIJOJE

7. Smurto ir patyčių prevencija, stebėseną ir intervenciją yra Gimnazijos veiklos dalis, kurios planavimu, organizavimu ir stebėseną rūpinasi Gimnazijos vadovas, Vaiko gerovės komisijos nariai, klasių vadovai, o jos vykdyme dalyvauja visi mokyklos bendruomenės nariai.

8. Gimnazijos vadovas yra atsakingas už Gimnazijos Tvarkos aprašo parengimą ir vykdymą, Vaiko gerovės komisija atsakinga už stebėsenos rezultatais paremtą kasmetinį Gimnazijos smurto ir patyčių prevencijos priemonių plano parengimą, jo pristatymą Gimnazijos bendruomenei ir vykdymą.

9. Smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo tvarkos įgyvendinimą koordinuoja ne mažiau kaip trys atsakingi asmenys, sudarantys smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos vykdymo grupę (toliau – Vykdytojų grupę). Gimnazijos vadovas Vykdytojų grupės nariais paskiria tris ar daugiau Vaiko gerovės komisijos narius, kurie kasmet:

9.1. inicijuoja ir koordinuoja anoniminės mokinių apklausos vykdymą apie smurto ir patyčių situaciją ir apibendrina jos rezultatus;

9.2. surenka apibendrintus duomenis iš klasių vadovų dėl Gimnazijoje registruotų pranešimų apie smurtą ir patyčias, atlieka jų analizę;

9.3. remiantis apklausų analizės ir pranešimų duomenimis, rengia smurto ir patyčių prevencijos ir intervencijos priemonių planą;

9.4. aptaria turimą informaciją, svarsto prevencijos ir intervencijos priemonių taikymo plano turinį Vaiko gerovės komisijos posėdyje;

9.5. teikia siūlymus Gimnazijos vadovui dėl smurto ir patyčių prevencijos, intervencijos priemonių įgyvendinimo Gimnazijoje, mokyklos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo prevencijos ar intervencijos srityje;

9.6. teikia siūlymus Gimnazijos vadovui dėl šio Tvarkos aprašo tobulinimo.

10. Klasių vadovai kasmet išanalizuoja ir apibendrina turimus pranešimus apie smurtą ir patyčias, informuoja Vykdytojų grupę apie taikomų prevencijos, intervencijos priemonių rezultatus auklėjamojoje klasėje, teikia esant poreikiui (bet ne rečiau kaip du kartus per metus) Vykdytojų grupei kitą svarbią (sutartą) informaciją, susijusią su smurtu ir patyčiomis.

III. SMURTO IR PATYČIŲ INTERVENCIJA GIMNAZIJOJE

11. Visais smurto ir patyčių atvejais kiekvienas Gimnazijos darbuotojas nedelsdamas reaguoja: nutraukia bet kokius smurto ar patyčių veiksmus, jeigu yra būtinybė, smurtą patyrusiam asmeniui suteikia pirmąją medicininę pagalbą, pasirūpina iškviešti bendrąsias pagalbos centro

tarnybas (greitąją pagalbą, policiją ar kt.), Gimnazijoje galinčius pagalbą suteikti darbuotojus. Gimnazijos darbuotojai reaguoja atitinkamai pagal situaciją:

11.1. Smurtą ir patyčias pastebėjus tarp mokinių:

11.1.1. primena mokiniui (smurtaujančiam) Gimnazijos nuostatas ir elgesio taisykles, sudaro saugią aplinką nukentėjusiam;

11.1.2. informuoja klasės vadovą ir/ar Vykdyto grupę apie smurtą ir/ar patyčias, atvejį fiksuoja Smurto ir patyčių atvejų fiksavimo žurnale (1 priedas);

11.2. Pastebėjus kibernetines patyčias prieš mokinį ar gavus apie jas pranešimą:

11.2.1. išsaugo vykstančių kibernetinių patyčių įrodymą;

11.2.2. informuoja klasės vadovą ir/ar Vykdyto grupę apie smurtą ir/ar patyčias, atvejį fiksuoja Smurto ir patyčių atvejų fiksavimo žurnale.

11.3. Kai smurto ir patyčių situacijoje vienas iš dalyvių yra suaugęs bendruomenės narys, tiesiogiai informuoja Gimnazijos vadovą, Vykdyto grupę, pateikia pranešimą apie smurtą ir/ar patyčias raštu.

12. Visais smurto ir patyčių atvejais, kiekvienas mokinys, kuris patiria smurtą / patyčias, arba yra stebėtojas, ar matęs ir žinantis apie smurtą ir patyčias, nedelsiant informuoja klasės vadovą ir/ar Vykdyto grupės narį apie patirtas ar matytas patyčias.

13. Visais smurto ir patyčių atvejais patiriančio (arba žinančio tokius atvejus) mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai), nedelsiant informuoja Gimnazijos administraciją, klasės vadovą ar Vykdyto grupę apie patyčių atvejus.

14. Klasės vadovas, gavęs informaciją apie smurtą ir/ar patyčias, nedelsiant:

14.1. išsiaiškina ir įvertina situaciją, aplinkybes;

14.2. atvejį fiksuoja Smurto ir patyčių atvejų fiksavimo žurnale, informuoja Vykdyto grupę;

14.3. organizuoja ir teikia individualią pagalbą smurto ir patyčių dalyviams, savo veiksmus suderina su Vykdyto grupės nariais, informuoja mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus) pasirinktu būdu (elektroninio dienyno pagalba, telefonu, individualiu pokalbiu), pagal poreikį kviečia mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus) į Vaiko gerovės komisijos posėdį;

14.4. vykdo tolesnę smurto ar patyčių situacijos stebėseną.

15. Vykdyto grupės narių veiksmai, kai smurto ir patyčių forma nukreipta mokinių prieš mokinius, Gimnazijos darbuotojų prieš mokinius, mokinių prieš Gimnazijos darbuotojus, mokinių tėvų (globėjų, rūpintojų) prieš mokinius:

15.1. priima ir fiksuoja pranešimą apie patyčias Smurto ir patyčių atvejų fiksavimo žurnale;

15.2. įvertina atvejį ir esant poreikiui inicijuoja Vykdyto grupės pasitarimą;

15.3. inicijuoja Vaiko gerovės komisijos posėdį, informuoja Gimnazijos vadovą;

15.4. sudaro Vykdyto grupės veiksmų planą;

15.5. su sudarytu Vykdyto grupės veiksmų planu supažindina smurto ir patyčių dalyvius, mokinių tėvus (globėjus, rūpintojus);

15.6. skriaudėją ir jo tėvus (globėjus, rūpintojus) supažindina su veiksmų plano nevykdymo pasekmėmis.

16. Gimnazijos vadovo veiksmai, kai:

16.1. smurtauja ar smurtą patiria mokinys:

16.1.1. gavęs iš Vykdyto grupės informaciją apie smurto atvejį, sprendžia apie informavimą (ne vėliau kaip kitą darbo dieną) vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančiai valstybės ir savivaldybės institucijai;

16.1.2. imasi priemonių, kad Gimnazijos mokiniai, jų tėvai (globėjai, rūpintojai) turėtų galimybę neatlygintinai gauti psichologinę pagalbą;

16.1.3. imasi priemonių, kad smurtavęs (smurtavę) ir smurtą patyręs (patyrę) asmuo (asmenys) kartu su jį (juos) lydinčiais tėvais (globėjais, rūpintojais) neatlygintinai nedelsdamas

(nedelsdami), bet ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo pranešimo apie smurto faktą momento gautų psichologinę pagalbą).

16.2. smurtauja ar smurtą patiria Gimnazijos darbuotojai, apie įvykusį smurto faktą nedelsdamas, bet ne vėliau kaip kitą darbo dieną, praneša asmens teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančiai valstybės ir savivaldybės institucijai.

17. Pastebėjus, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje:

17.1. Gimnazijos bendruomenės narys, pastebėjęs (įtariant), kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša apie tai Gimnazijos vadovui arba jo įgaliotam asmeniui, raštu fiksuoja požymius ir visas aplinkybes, kurios sukėlė įtarimą dėl smurto. Nesant galimybių apie galimą smurto patyrimą pranešti Gimnazijos vadovui ar jo įgaliotam asmeniui, Gimnazijos bendruomenės narys pats kreipiasi į teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančias valstybės ir savivaldybės administracijos institucijas arba Skubios pagalbos telefonu 112;

17.2. Gimnazijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, gavęs pranešimą apie vaiką, galimai patyrusį smurtą artimoje aplinkoje, nedelsdamas praneša apie tai teisių ir teisėtų interesų apsaugą užtikrinančiai valstybės ir savivaldybės administracijos institucijai arba Skubios pagalbos telefonu 112;

17.3. Gimnazijos vadovas, jo įgaliotas asmuo ir/ar darbuotojas, įtariantis, kad vaikas galimai patyrė smurtą artimoje aplinkoje, gali konsultuotis su Vykdyto grupės nariais, savivaldybės institucijomis, teikiančiomis pagalbą vaikui;

17.4. Gimnazijos vadovas ar jo įgaliotas asmuo, pranešęs apie vaiko, galimai patyrusio smurtą artimoje aplinkoje atvejį, informuoja Vykdyto grupę dėl pagalbos vaikui teikimo (toliau veikiama vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017 m. rugpjūčio 3 d. įsakymu Nr. V – 635 „Dėl rekomendacijų mokykloms dėl smurto artimoje aplinkoje atpažinimo kriterijų ir veiksmų, kilus įtarimui dėl galimo smurto artimoje aplinkoje“).

18. Kai smurtu prieš vaiką kaltinamas Gimnazijos vadovas/vadovo pavaduotojas:

18.1. apie situaciją nedelsiant pranešama vadovo pavaduotojui/vadovui,

18.2. vadovo pavaduotojas/vadovas nedelsiant informuoja savivaldybės administracijos institucijas, teikiančias pagalbą vaikui, steigėją, kreipiasi Skubios pagalbos telefonu 112 ir laikosi suteiktų instrukcijų;

18.3. vadovo pavaduotojas/vadovas fiksuoja smurto požymius ir saugo šią informaciją, prireikus teikia duomenis vaiko teises atstovaujančiomis institucijomis bei steigėjui.

IV. BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

19. Visi dokumentai, duomenys, susiję su mokiniu yra konfidencialūs, kaupiami Vykdyto grupės dokumentacijoje ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas ir užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.

